

Retten til å betale med kontanter bør klargjøres

Innlegg av direktør for finansiell stabilitet, Torbjørn Hægeland, i Finansavisen 24. desember 2019.

Retten til å betale med kontanter har vært hyppig debattert i media det siste året. Hvilket alternativ publikum velger i en betalingsituasjon er opp til den enkelte, men Norges Bank ønsker å understreke betydningen av at forbrukerne har flere alternativer å velge mellom.

Forbrukerne kan velge mellom to former for betalingsmidler, bankkontopenger og kontanter (sentralbankpenger). Muligheten til å bytte til sentralbankpenger understøtter tilliten til bankkontopengene og bidrar til konkurranse, slik at brukerne får anledning til å velge det betalingsmiddelet de mener seg best tjent med i den aktuelle situasjonen.

Kontanter har også noen egenskaper som bankkontopenger ikke har. De gir umiddelbart og endelig oppgjør uten å være avhengig av tredjepart eller elektroniske systemer, og de er enkle å bruke. Disse egenskapene gjør at kontanter er en viktig del av den samlede beredskapen ved svikt de elektroniske beredskapssystemene.

Mottak av betalinger er forbundet med en del kostnader. Når antall betalinger går ned, vil kostnadene per betaling øke. Muligheten til å betale med kontanter bidrar likevel til å øke den samlede effektiviteten i betalingssystemet.

Den siste tiden har vi sett flere eksempler på at publikums mulighet til å betale med kontanter er blitt svekket. Norges Bank mener derfor at retten for forbrukere til å betale med kontanter bør presiseres i finansavtaleloven, slik at en næringsdrivende ikke ensidig kan fastsette i sine forretningsvilkår (standardvilkår) at denne retten ikke gjelder. I tillegg bør det knyttes klarere sanksjonsmuligheter til påbudet.

Norges Bank har satt i gang et arbeid for å utrede om digitale sentralbankpenger på sikt vil kunne underbygge tilliten til pengevesenet og sikre effektivitet i betalingssystemet, slik kontantene gjør i dag. En slik løsning vil imidlertid ligge et stykke fram i tid. Inntil det eventuelt foreligger et velprøvd alternativ, er det viktig å sikre at fysiske kontanter er tilgjengelige og anvendelige.